

Гроздана Олујић

СЕДЕФНА РУЖА

Чежње маштом путују. Краја немају. Понекад само, попут реке понорнице, траг им се изгуби. Али у дубинама душе сањара њихов ток се наставља.

Дубоко на дну мора, где зраци сунца стижу тек у подне, живела је шкољка лепотица, звана Седефна ружа, расла и самој себи шапутала:
– Да ми је изаћи на светлост дана, да ми је видети сунце и цвеће, осетити дах ветра!

– Светлије је на површини мора, певају и лете птице шарених крила. Шта да се о осталим чудима каже? – риба која је говорила о сјају Горњег света ту би, најчешће, губила дах. Како и не би? Једном су је рибари извукли на површину мора, али само што је у округле очи упила сјај сунца, а нечија ју је рука зграбила и вратила у воду. Ко зна шта би све видела да је напољу остала мало дуже? На ту помисао очи рибице постајале би велике и замишљене. Али, узалуд је обилазила око чамаца, узалуд улазила у мреже! Превелика су била окца мреже. Риба је пропадала кроз њих и опет доспевала у старо, досадно друштво риба и ракова.

Седефна ружа слушала ју је отворених уста. У њеној глави ројиле су се слике Горњег света. Шта је искрење морског дна према његовом сјају? Шта цветови корала према цветовима јасмина? У размишљању о блеску Горњег света сјај њеног света потамне: замрзе Седефна ружа кружење риба у прозраној плавој води. Досадно јој постаде лелујање медуза; смешно саплитање ракова по песку. Чег а има чудесног у рађању нове звезде из једног њеног откинутог крака? Милионима година расту корали, пузе ракови, њише се корална грана срасла уза стену. Читаву вечност шуме таласи, па шта?

Седефна ружа саже главу и загледа се у песак преко којег су клизиле сенке рибљих јата, а на стени, не већ од педља, певушила је корална грана. Могла би са њом да поприча: можда зна нешто о облацима, о цвећу? Можда је некада била у Горњем свету? Можда зна пут ка њему? Лако је рибама: пливајући стижу до површине! Али, тек што удахну капљу ваздуха и повратак је неизбежан. Грана, сигурно, зна неки паметнији пут! Седефна ружа наклони се коралној грани, решена да је упита за савет и од ње затражи помоћ.

– Ви сте мудри и дуго живите – рече Седефна ружа – знате ли како се до Горњег света стиже?

– Наравно, кад сам *већ* у Горњем свету! – одврати корална грана мислећи на себе и своју стену. Неки други свет није је занимао. Одласци? Путовања? Којешта! Баш је неозбиљна Седефна ружа у својој чежњи да се одвоји од дна и крене ка сунцу и облацима. Мора се знати *своје* место и не одлазити с њега! Корална грана сети се једне рођаке која је, такође, сањала да оде у Горњи свет. Толико је о томе мислила да се једнога дана откинула од дна и с таласима кренула у висину. Шта је с њом било ни рак самац не зна да каже иако сваке вечери излази на обалу. Корална грана нестрпљиво одмахну главом. За онога ко има своју стену није размишљање о одласку у непознато. Нека се смири Седефна ружа. Од превеликог размишљања шкољке и корали губе боју, а ништа се њиме не постиже. Корална грана се припи уза стену и ућута.

Седефној ружи није остало ништа друго до да потражи новог саговорника. Али, ни риба угор није имала боље мишљење о Горњем свету. За рибе тај свет почиње у мрежи, а завршава се у тигању.

Љутито машући репом риба се изгуби иза стене, а Седефна ружа се обрати медузама. Али, медузе нису имале ни воље, ни времена за приче о Горњем свету. Онако како га оне *vide*, Сунце је велика мутножута кугла која увече поцрвени и пада у таласе. Та кугла се не једе, не можеш је обухватити пипцима, ничему не користи. Зашто би оне размишљале о њој? Најстарија медуза, звана Бркати оркан, срдито рашири велове и отплива са јатом риба, добацујући Седефној ружи како је најпааметније да избрише у себи и саму помисао на Горњи свет.

Било је то последње што је Седефна ружа била у стању да учини! Шарајући песковито дно зраци сунца заплитали су се у морске траве и чинили их лелујавим и прозрочним. Као сребрне стреле летела су јата риба. Рибица није престајала да прича о облацима који плове високим, плавим небом, о цвећу руменијем од корала и ветру који у шупљинама стена ствара пригушене, нежне гласове. А онда – ту су и руже!

Седефној ружи тако се откри да постоји цвеће које зову ружама: цвеће бело и жуто, љубичасто и црвено. Сада тек није могла да чека. Зашто да чека? Докле? У нестрпљењу да што пре крене у чуда Горњег света, Седефној ружи постаде мрзак свет морског дна. Одвратним јој се учини чак и слатки шум мора.

Шта су таласи према ветру? Шта је шум мора према песми трава и птица?

Као нож пролазила је чежња срцем Седефне руже. Оштар и дуготрајан је био бол. Неко други би му, можда, и подлегао. Седефна ружа се скупи и заплака у себи. Затим осети како туга, као плима, плави читаво њено биће и згушњава се у блиставу, чврсту кап.

Није се више мицала. Није отварала уста. Са чежњом расло је у њој зрно *бисера*. Седефна ружа полако поче да заборавља Горњи свет. Чак су је и приче рибе замарале. Биле су то стално исте приче! Риба је у њима постајала све значајнија, а Горњи свет све безначајнији и блеђи. Угојивши се, риба је једва доспевала до површине воде. Сада се и њој, као медузама, чинило да Сунце и није ништа друго до мутни, жути круг. Сада је и њу све више привлачила сеновитост морског дна. Чежња Седефне руже за Горњим светом изгледала јој је као сигуран знак некаквог малог лудила. У праву је корална грана што на то тако гледа! Рибица је све ређе долазила Седефној ружи. Седефна ружа ју је све ређе звала к себи. Није јој више било ни до Горњега, ни до Доњега света. Она је тражила и налазила свет у себи.

А зрно бисера расло је и крупњало. Љескало се и зрачило као некакво мало сунце. Седефна ружа обави га својим латицама, љубоморно га чувајући од свих. Било је то њено посебно мало чудо и није желела да га дели са другима, нити је више помишљала на одлазак из увале. Смешне су рибе са својим расправама о томе која је најлепша! Још смешнији је Савет корњача који расправља то питање. Она зна да је мало сунце скривено у њој – лепше од свих. Али, шта се то других тиче?

Потајна гордост Седефне руже додавала је зрну бисера све блештавије и раскошније боје. Оно сада у себи није носило само нежни сјај Месеца, блесак Сунца већ и преливање небеске дуге. Дубоко, на дну мора где зраци стижу тек у подне, Седефна ружа стече свој мир. Могла је тако да живи годину, сто година, читаву вечност. Нико јој више није био неопходан. Никога није тражила. Скоро и заборави на приче о цвећу и облацима, кад сенка нечијег тамног тела суну кроз воду, нечија је рука зграби, отрже с дна и понесе у висине.

Je ли прошао тренутак? Или је читаву вечност путовала? Није могла да одреди, кад се, наједном, размаче вода и Седефна ружа затвори очи од прејакe светлости сунца.

– Како је крупна! – чу нечији узвик и отвори очи. Ој, чуда! Као златна вр-тешка окретало је Сунце небо, гонили се облаци лакши од морске пене, растао слани дах мора и слатки мирис рузмариновог цвета. Све је блештало, све трептало блиставије и нежније но што је риба запамтила. Седефној ружи стаде дах. Али није било времена за дивљење Горњем свету: нечија рука грубо ју је држала, чупала јој утробу и раскидала плућа. Тако и до скривеног Ружиног блага дође.

– Гле, бисер! Лепотан! – узвикну човек, док су два туђа прста дизала увис тајну Седефне руже, а нечији узбуђени гласови зујали су јој око ушију. Једва је последњим погледом успела да обухвати сјај свога малог сунца, а већ јој се у испражњену љуштуру увуче слани морски ветар. Рибар однесе зрно бисера, а један дечак узме бачену шкољку, очисти је од песка и принесе уху.

Je ли то што је чуо био шум таласа? Прича о животу под морем? Дечак нежно поглади Седефну ружу, сакри је под кошуљу и потрча кући.

Читаву ноћ, затим, држао ју је прислоњену на ухо. Читаву ноћ лутала је небом бисерна кугла Месеца. Дечаку се чинило да у шуму шкољке слуша шум мора. Седефна ружа је веровала да то небом лута отета њена тајна. Више, све више пењао се Месеца, Нежно, све нежније шумела је шкољка. А ујутро, сунце провири кроз прозор и виде како наслоњени једно на друго спавају дечак и шкољка. Иза склопљених очију пловио им је сјај бисерног зрна.

Море је било далеко и тихо. Само су се у увалици становници морског дна комешали питајући се где је Седефна ружа, док је у излогу најскупље продавнице града блистало зрно бисера. Људи су јатимице хрлили да га виде, али су само један дечак и један песник знали да то у излогу, у ствари, блешти једна чешња.

Гвоздена Олујић (1934), приповедач, романописац. Рођена у Ердевику. Њени романи и бајке преведени су на 28 светских језика. Најважнија дела: збирке бајки *Седефна ружа* и *друге бајке* (награда Политикиног забавника), *Небеска река* и *друге бајке*, *Дечак* и *Принцеза*, *Принц облака*, *Златни шањир*, *Камен који је леџео*, *Снежни цвет*, романи *Не буди заспале* *и*се, *Звездане лућалице*, *Гласови у вешру* и др.

- ✿ Опиши свет у коме живи Седефна ружа. За чим она чезне?
- ✿ Риба својом примамљивом причом разбуктава жеље и снове ове необичне шкољке. Шта је помало чудно у речима и поступцима рибе која жали за Горњим светом?
- ✿ Седефна ружа покушава да у својој средини нађе неког ко ће је упутити како да оствари свој циљ. Кома се све обраћа? На какву реакцију наилази?
- ✿ У разговору са јунакињом ове бајке становници морских дубина износе своје доживљаје живота и света. Утврди особине које откривају следеће мисли:
 - а) треба знати своје место и не напуштати га; бити задовољан оним што имаш;
 - б) увек се приклањати оном што доноси корист;
 - в) одважни подухвати су опасни и најчешће се лоше заврше.
- ✿ Зашто Седефна ружа одустаје од својих снова? Прати њена осећања и размишљања. Шта је изнедрила потиснута чежња? У чему Седефна ружа проналази смисао свог постојања?
- ✿ Кад је најзад пронашла свој мир, јунакиња ове бајке доспева у Горњи свет. Чиме плаћа своју чежњу за тим светом? Где на крају доспева?
- ✿ Једном дечаку и песнику који знају да у излогу продавнице не блешти бисер, него чежња, придружи се и ти. Како се у том тренутку осећаш?
- ✿ Седефна ружа подсећа те на јунакињу приче *Небеска река* са којом је познанство почело у 5. разреду, али и на лик из једне познате Андерсенове бајке. Које? Уочи сличности међу овим ликовима. Какве људе препознајеш у њима?

У Радној свесци, на стр. 21, реши постављене задатке.

